Rok XX. Nr. 5.

# DZIENNIK URZĘDOWY

## c. k. Rady szkolnej krajowej w Galicyi.

**Redagowany w c. k. Radzie szkolnej krajowej.**

Wydany dnia 25. kwietnia 1916.

†

# Herman von Colard

**c. i k. Generał piechoty, c. k. Namiestnik, Prezydent c. k. Rady szkolnej krajowej,**

*zmarł w Białej dnia 8. kwietnia 1916.*

C. k. Rada szkolna krajowa pod wrażeniem straty jaką wraz z całym krajem ponosi szkolnictwo, dała wyraz uczuciom żalu, składając u trumny wieniec i przesyłając na ręce pozostałej Wdowy pismo kondolencyjne.

---

Jego Ces. i Król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z 21. kwietnia 1916 raczył najmiłościwiej zamianować c. i k. Generał-majora, Tajnego Radcę **Eryka barona Dillera,** generalnego Gubernatora dla okupowanych przez Austro-Węgry części Królestwa Polskiego, c. k. Namiestnikiem Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

---

L. 6283/IV.

# Okólnik

**c. k. Rady szkolnej krajowej do Dyrekcyi wszystkich c. k. gimnazyów, gimnazyów realnych, prywatnych gimnazyów męskich z prawem publiczności i c. k. szkól realnych w sprawie ulg dla uczniów obowiązanych do służby wojskowej.**

Ze względu na rozpoczynający się z dniem 14. kwietnia b. r. przegląd obowiązanych do służby w pospolitem ruszeniu, urodzonych w roku 1898, rozszerzyło Ministerstwo Wyznań i Oświaty reskryptem z dnia 15. marca 1916 l. 1031/K. U. M. ulgi, przysługujące na podstawie rozporządzeń ministeryalnych z roku 1915 rocznikom poprzednim, także na tych uczniów szkół średnich, należących do rocznika 1898, którzy przy przeglądzie zostaną uznani za uzdolnionych i mają obecnie rozpocząć czynną służbę wojskową. Ulgi te odnoszą się tak do wcześniejszego wydawania świadectw rocznych z tej klasy, do której uczniowie ci uczęszczają w roku szkolnym 1915/16, jak i do wcześniejszego przypuszczenia uczniów klasy najwyższej do egzaminu dojrzałości.

Ze względu na to, że wiele szkół średnich nie było czynnych w chwili ogłoszenia odnośnych rozporządzeń ministeryalnych, które obecnie otrzymują ważność także dla rocznika 1898, c. k. Rada szkolna krajowa podaje w streszczeniu wszystkie te rozporządzenia ministeryalne, które nadal zachowują swą ważność.

I. Reskryptem z dnia 8. października 1914 l. 2988/K. U. M. intymowanym reskryptem Rady szkolnej krajowej z 13. października 1914 l. 2030/IV, zezwoliło Ministerstwo Wyznań i Oświaty, by uczniów publicznych i prawidłowo zapisanych prywatystów najwyższej klasy szkoły średniej przypuszczano bezzwłocznie na ich prośbę do egzaminu dojrzałości, jeżeli są uznani za uzdolnionych do pełnienia służby wojskowej i jeżeli rozpoczęli już służbę wojskową lub też są obowiązani do natychmiastowego jej rozpoczęcia.

Przy tych egzaminach dojrzałości, które bez względu na przepisane terminy mają się odbyć jak najrychlej po zgłoszeniu i dopuszczeniu kandydatów, należy ściśle przestrzegać postanowień § 20. przepisów o egzaminach dojrzałości, po myśli którego należy kłaść główny nacisk nie na poszczególne wiadomości, lecz na osiągnięte ogólne wykształcenie. Pozostawia się więc uznaniu Komisyi, aby po wysłuchaniu opinii nauczyciela fachowego uchwalały nawet większością głosów zaniechanie egzaminu

pisemnego, o ile go wymaga dany przedmiot nauki, a nawet zupełne zaniechanie ustnego egzaminu jeżeli na podstawie spostrzeżeń, poczynionych co do abituryenta w ostatnim półroczu nauki, dojrzałość jego do studyów uniwersyteckich jest niewątpliwa.

O ile więc istotnie zachodzą powyższe okoliczności, może Komisya decydować o dojrzałości abituryenta bez przedsiębrania jakiegokolwiek egzaminu i przyznać mu bezzwłocznie świadectwo dojrzałości. Jeżeliby jednak większość Komisyi miała powziąć wątpliwości co do bezzwłocznego przyznania świadectwa dojrzałości bez egzaminu, to ma oznaczyć z których przedmiotów ma kandydat poddać się egzaminowi.

Pisemny i ustny egzamin ma w tym przypadku odbyć się w jak najszybciej po sobie następujących terminach a obejmować jedynie materyał faktycznie do czasu egzaminu przerobiony i powinien unikać wszelkich wymagań, którym można odpowiedzieć tylko na podstawie pamięciowego przygotowania się do egzaminu.

Świadectwa dojrzałości należy wydawać na zwykłych formularzach, atoli z tą uwagą, że kandydat poddał się egzaminowi po myśli rozporządzenia ministeryalnego z 29. lutego 1908 l. 10 051 (względnie dla gimnazyów realnych z 12. listopada 1910 l. 48.077), jakoteż przytoczonego na wstępie ministeryalnego reskryptu z dnia 15. marca 1916 l. 1091/K. U. M. Eksternistom oprócz wcześniejszego terminu nie przysługują żadne dyspenzy.

II. Reskryptem z dnia 23. października 1914 l. 3195, intymowanym reskryptem Rady szkolnej krajowej z 30. października 1914 l. 2784/IV, określiło Ministerstwo Wyznań i Oświaty warunki, pod którymi można dopuszczać do wcześniejszych egzaminów dojrzałości także i tych uczniów najwyższej klasy, którzy zgłaszają się dobrowolnie do wstąpienia do armii. Uczniowie ci winni wykazać się, że ukończyli ośmnasty rok życia i że posiadają poświadczenie Komendy uzupełniającej, stwierdzające, że przy wojskowo-lekarskiem badaniu celem dobrowolnego wstąpienia do armii uznani zostali za uzdolnionych.

III. Reskrypt ministeryalny z dnia 30. stycznia 1915 l. 279/K. U. M., intymowany reskryptem Rady szkolnej krajowej z 26. lutego 1916 l. 3642/IV, postanawia w sprawie egzaminów dojrzałości, że uczniowie reprobowani przy egzaminie dojrzałości i powtarzający najwyższą klasę szkoły średniej mogą przystąpić bezzwłocznie do egzaminu dojrzałości po myśli reskryptu z dnia 8. października 1914 l. 2988 (porównaj punkt I. niniejszego okólnika), o ile zostaną uznani za zdolnych do czynnej służby wojskowej.

Do bezzwłocznego egzaminu dojrzałości mogą przystąpić także i obowiązani do czynnej służby wojskowej absolwenci szkół średnich, których reprobowano na rok w terminie letnim lub jesiennym.

W sprawie wcześniejszego wydawania świadectw rocznych postanawia przytoczony reskrypt co następuje:

1. Uczniom przedostatniej lub jednej z niższych klas szkół średnich, państwowych lub prywatnych z prawem publiczności, którzy należąc włącznie do rocznika 1896 (obecnie zatem aż do rocznika 1898 włącznie), uznani zostali za uzdolnionych do służby z bronią w pospolitem ruszeniu i wskutek tego albo już rozpoczęli czynną służbę wojskową, albo są obowiązani do bezzwłocznego wstąpienia do tej służby, należy na ich prośbę natychmiast wydać świadectwo roczne z klasy, do której obecnie uczęszczają, jeżeli na podstawie spostrzeżeń ich nauczycieli mieli widoki otrzymania przy końcu półrocza świadectwa z wynikiem pomyślnym.

2. Prywatyści wyżej wymienionych szkół i klas mogą na własną prośbę, celem uzyskania świadectwa rocznego, być bezzwłocznie dopuszczeni do egzaminu z zakresu materyału naukowego, przerobionego w nauce szkolnej do pory, w której składać mają egzamina.

3. Uczniom obowiązanym do służby w pospolitem ruszeniu, a ubiegającym się o wydanie wcześniejsze świadectw rocznych, wyda Dyrekcya przed ich przeglądem wojskowym poświadczenie, że są uczniami publicznymi lub prywatnymi odpowiedniej klasy szkoły średniej; po ich przeglądzie mają się oni wykazać kartą legitymacyjną pospolitego ruszenia na dowód, że przy badaniu wojskowo-lekarskiem uznano ich za uzdolnionych i że mają wstąpić w terminie oznaczonym do czynnej służby wojskowej.

4. O wydanie świadectw rocznych mają uczniowie wnosić do swoich Dyrekcyi w cztery tygodnie po rozpoczęciu służby wojskowej pisemne podanie, potwierdzone przez przełożone Komendy wojskowe. Komendy zaś potwierdzą je tylko wówczas, jeśli petenci są rzeczywiście w czynnej służbie, nie zaś, jeżeli przy ponownem badaniu zostali uznani za niezdolnych. Późniejsze uwolnienie ich przy superarbitryum nie przeszkadza poświadczeniu podania.

5. Wymienione ulgi nie mają jednak zastosowania do kandydatów obowiązanych do służby w pospolitem ruszeniu, którzy ubiegają się o dopuszczenie do egzaminu nadzwyczajnego z materyału pewnej liczby klas szkoły średniej (np. I.—VI.).

IV. Reskrypt ministeryalny z dnia 30. stycznia 1915 l. 53.135/14, intymowany reskryptem Rady szkolnej krajowej z 11. marca 1915

l. 4177/IV postanawia, że świadectwa dojrzałości z wcześniejszych egzaminów, o ile kandydaci po maturze nie wstąpili zaraz do czynnej służby wojskowej, mają być unieważnione.

Dyrekcye są obowiązane przedkładać właściwym Komendom wojskowym wykazy kandydatów aprobowanych przy wcześniejszych egzaminach dojrzałości z prośbą o uwiadomienie, czy wymienieni tam abituryenci istotnie wstąpili do czynnej służby wojskowej i czy ją pełnią, ewentualnie, czy wskutek dodatkowego superarbitryum uwolniono ich z czynnej służby. O dokonanem cofnięciu świadectw dojrzałości należy uwiadomić abituryentów z uwagą, że wolno im po ewentualnem ponownem wstąpieniu do swego dawnego zakładu naukowego poddać się normalnemu egzaminowi celem uzyskania ważnego świadectwa dojrzałości.

O wyniku takich dochodzeń należy uwiadamiać Radę szkolną krajową.

V. W sprawie wydawania świadectw z przedwczesnych egzaminów dojrzałości zarządziło Ministerstwo Wyznań i Oświaty reskryptem z dnia 30. stycznia 1915 l. 53.579/14, intymowanym reskryptem Rady szkolnej krajowej z 10. lutego 1915 l. 2731/IV, że tym uczniom, którzy po myśli przytoczonych rozporządzeń zostali przypuszczeni do egzaminu dojrzałości przed właściwym terminem i których uznano za dojrzałych, ma przewodniczący Komisyi egzaminacyjnej ustnie ogłosić wynik egzaminu. Natomiast nie należy kandydatowi wręczać świadectwa, lecz Komisya egzaminacyjna winna przesłać je bezzwłocznie do właściwej kompetentnej władzy wojskowej (uzupełniającej Komendy powiatowej). Władzę wojskową należy przytem prosić, aby świadectwo to doręczyła kandydatowi tylko w razie faktycznego wstąpienia do służby wojskowej, by natomiast zwróciła je Komisyi egzaminacyjnej, gdyby egzaminowany nie wstąpił do wojska albo wstąpił później.

Dlatego też przewodniczący Komisyi powinni pouczać kandydatów, aby zgłaszali się o te świadectwa dojrzałości u właściwej władzy wojskowej po faktycznem wstąpieniu do wojska.

Według przytoczonego na wstępie reskryptu ministeryalnego wszystkie powyżej wymienione rozporządzenia zachowują swą ważność także i w stosunku do tych uczniów, którzy z powodu wypadków wojennych nie mogli uczęszczać w bieżącym roku szkolnym do galicyjskich szkół średnich, lecz są obecnie uczestnikami zorganizowanych dla nich poza granicami kraju kursów kształcących, albo którzy po myśli odnośnych rozporządzeń ministeryalnych hospitują inne szkoły średnie, gdzie mogą przed specyalnemi komisyami zdawać egzamina roczne, względnie dojrzałości.

W sprawie przyznania uczniom urodzonym w roku 1898 warunkowego prawa służby jednorocznej wyda c. k. Ministerstwo Obrony krajowej odpowiednie zarządzenia.

Uczniów, którzy pragną poddać się przepisanemu egzaminowi uzupełniającemu, aby uzyskać prawo służby jednorocznej, można celem przygotowania się do tego egzaminu zwolnić od obowiązku dalszego uczęszczania do szkoły, lecz świadectwo roczne należy im wydać dopiero równocześnie z innymi uczniami, powołanymi do czynnej służby w pospolitem ruszeniu.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

W Białej, dnia 24. marca 1916.

W zastępstwie
*Okęcki.*

---

L. 6283/IV.

# O k ó l n i k

**c. k. Rady szkolnej krajowej do Dyrekcyi c. k. Akademii handlowych w Krakowie i we Lwowie, oraz szkół handlowych męskich w kraju w sprawie ulg dla uczniów obowiązanych do służby wojskowej.**

Ze względu na rozpoczynający się z dniem 14. kwietnia b. r. przegląd obowiązanych do służby w pospolitem ruszeniu, urodzonych w roku 1898, rozszerzyło Ministerstwo Wyznań i Oświaty reskryptem z dnia 15. marca 1916 l. 1091/K. U. M. ulgi przysługujące na podstawie rozporządzeń ministeryalnych z r. 1915 rocznikom poprzednim, także na tych uczniów szkół handlowych, należących do rocznika 1898, którzy przy przeglądzie zostaną uznani za uzdolnionych i mają obecnie rozpocząć czynną służbę wojskową. Ulgi te odnoszą się tak do wcześniejszego wydawania świadectw z tego roku nauki, na który uczniowie uczęszczają w bieżącym roku szkolnym 1915/16, jak i do wcześniejszego wydawania świadectw odejścia uczniom dwuklasowych lub wyższych szkół handlowych.

W szczególności zachowują swą ważność, odnośnie do uczniów z tego rocznika, reskrypt ministeryalny z 30. stycznia 1915 l. 281/K. U. M., intymowany tut. reskryptem z 28. lutego 1915 l. 316/V, wystosowanym do Akademii handlowej w Krakowie i z 26. lutego 1915 l. 6067, intymowany tutejszym reskryptem z dnia 2. marca 1915 l. 370/V, odnoszący się tylko do Akademii handlowych, a nadto reskrypt ministeryalny z 27. lutego 1915 l. 6274.

W sprawie przyznania uczniom urodzonym w roku 1898 warunkowego prawa służby jednorocznej wyda c. k. Ministerstwo Obrony krajo-

wej odpowiednie zarządzenia. Uczniów, którzy pragną poddać się przepisanemu egzaminowi uzupełniającemu, aby uzyskać prawo służby jednorocznej, można celem przygotowania się do tego egzaminu, zwolnić od obowiązku dalszego uczęszczania do szkoły, lecz świadectwo roczne należy im wydać dopiero równocześnie z innymi uczniami, powołanymi do czynnej służby w pospolitem ruszeniu.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

W Białej, dnia 24. marca 1916.

W zastępstwie
*Okęcki.*

---

L. 2871/III.

# Okólnik

**c. k. Rady szkolnej krajowej do Dyrekcyi wszystkich seminaryów nauczycielskich męskich, państwowych i prywatnych z prawem publiczności, w sprawie ulg dla uczniów obowiązanych do służby wojskowej.**

Z powodu rozpoczynającego się w dniu 14. kwietnia b. r. przeglądu osób obowiązanych do służby w pospolitem ruszeniu, które należą do rocznika 1898, rozszerzył J. E. Pan Minister Wyznań i Oświaty rozporządzeniem z dnia 15. marca 1916 l. 1091 wyjątkowe postanowienia, wydane dla uczniów seminaryów nauczycielskich reskryptami z dnia 8. października 1914 l. 3018 i z dnia 30. stycznia 1915 l. 280, a mające dotąd zastosowanie do wszystkich roczników pospolitego ruszenia aż do r. 1897 włącznie, także na tych wychowanków seminaryów nauczycielskich urodzonych w roku 1898, których komisya uzna przy przeglądzie za zdolnych do służby w pospolitem ruszeniu i którzy wskutek tego będą mieli obowiązek wstąpić do czynnej służby wojskowej. Rozporządzenia te dotyczą sprawy przedwczesnego wydawania świadectw rocznych za rok szkolny 1915/16 oraz wcześniejszego przypuszczenia do egzaminu dojrzałości uczniów uczęszczających w bieżącym roku szkolnym na kurs czwarty.

Z tych wyjątkowych postanowień mają prawo korzystać także ci uczniowie, którzy w roku szkolnym 1915/16 nie mogli z powodu wypadków wojennych uczęszczać do seminaryów nauczycielskich w Galicyi, lecz byli przedtem uczniami tych zakładów, a uczęszczają obecnie na urządzone dla nich kursa zajęć lub są hospitantami innych t. j. pozakrajowych seminaryów nauczycielskich. Egzamina roczne względnie egzamina dojrzałości mogą tacy uczniowie składać przed c. k. Komisyą specyalnie w tym celu w Wiedniu ustanowioną.

W sprawie warunkowego przyznania prawa służby jednorocznej kandydatom należącym do rocznika 1898, wyda c. k. Ministerstwo Obrony krajowej stosowne zarządzenia. Tych zaś uczniów, którzy celem ostatecznego uzyskania prawa służby jednorocznej chcieliby się poddać przepisanemu dla tego celu egzaminowi uzupełniającemu, mogą Dyrekcye na czas potrzebny do przygotowania się uwolnić od nauki szkolnej, lecz świadectwo roczne z danej klasy należy im wydać dopiero w tym czasie, w którym otrzymają świadectwa inni uczniowie powołani do pełnienia służby w pospolitem ruszeniu.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

W Białej, dnia 31. marca 1916.

W zastępstwie
*Czerny.*

---

L. 3679/IV.

# O k ó l n i k

**c. k. Rady szkolnej krajowej do wszystkich Dyrekcyi c. k. gimnazyów i prywatnych gimnazyów męskich w sprawie egzaminu uprzedniego uczniów, którzy powrócili ze służby wojskowej.**

C. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty reskryptem z dnia 13. lutego 1916 l. 2403, przy sposobności konkretnego zapytania jednej z Rad szkolnych krajowych oznajmiło, że uczniowie, którzy powrócili ze służby wojskowej i po myśli reskryptu ministeryalnego z dnia 5. listopada 1915 l. 31.784, (intymowanego tutejszym reskryptem z dnia 11. listopada 1915 l. 26.286/IV), zostali w ciągu roku szkolnego 1915/16 przyjęci do klasy wyższej chociaż nie otrzymali świadectwa z klasy poprzedniej, ani nie zdali egzaminu wstępnego, o ile później zostaną przypuszczeni do egzaminu dojrzałości, nie potrzebują zdawać egzaminu uprzedniego z materyału naukowego historyi naturalnej V. i VI. klasy gimnazyalnej, gdyż postanowienia § 17. przepisów maturalnych, odnoszące się do egzaminów uprzednich z poszczególnych przedmiotów, stosują się tylko do eksternistów. Uczniowie ci mają być tak traktowani, jakby prawidłowo i z pomyślnym wynikiem korzystali z nauki historyi naturalnej także podczas tego czasu, w którym faktycznie z powodu odbywania służby wojskowej nie uczęszczali do zakładu.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

W Białej, dnia 31. marca 1916.

W zastępstwie
*Czerny.*

---

L. 62/pr.

# O k ó l n i k

**c. k. Rady szkolnej krajowej do wszystkich Dyrekcyi państwowych i prywatnych szkół średnich, przemysłowych i handlowych, seminaryów nauczycielskich państwowych i prywatnych, oraz c. k. Rad szkolnych okręgowych w sprawie »Tygodnia Czerwonego Krzyża«.**

Reskryptem z 17. marca 1916 l. 7272 oznajmiło c. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty co następuje:

Wojna światowa trwająca już rok drugi wkłada na rozmaite organizacye opieki wojennej nadzwyczajne zadania. Ogrom prac i starań w tym kierunku spada przedewszystkiem na „Austryackie Stowarzyszenie Czerwonego Krzyża“ i Biuro opieki wojennej przy c. k. Ministerstwie spraw wewnętrznych, a leczenie rannych i chorych żołnierzy, troska o los pozostałych rodzin naszych żołnierzy wymagają wielkich funduszów, które do kas tych stowarzyszeń nie wpływają w takiej mierze, by można w zupełności odpowiedzieć zadaniu i dostosować się do potrzeb obecnej chwili.

W innych państwach kwestya pieniężna nie napotyka na takie trudności. Wielka liczba członków „Czerwonego Krzyża“ (dwa miliony w Niemczech wobec zaledwie 270.000 w Austryi) daje wkładkami swojemi możność rozwinięcia wszechstronnej działalności humanitarnej tego Stowarzyszenia. Dla zasilenia zatem naszych organizacyi potrzebnymi funduszami postanowił Zarząd Związku austryackiego „Czerwonego Krzyża“ urządzić we wszystkich miastach i miejscowościach Państwa w czasie od 30. kwietnia do 7. maja 1916 tak nazwany *„Tydzień Czerwonego Krzyża“* pod protektoratem Jego Cesarsko i Królewskiej Wysokości Najdostojniejszego Arcyksięcia Franciszka Salwatora.

W czasie tym zamierzone jest przy pomocy i współdziałaniu wszystkich mieszkańców: zbieranie składek, jednanie jak największej ilości nowych członków dla poszczególnych oddziałów względnie dla krajowego Stowarzyszenia „Czerwonego Krzyża“, sprzedaż oficyalnych odznak, kart pamiątkowych, urządzanie na cele dobroczynne przedstawień teatralnych koncertów i t. p.

Czysty zysk osiągnięty z datków dobrowolnych, których cel nie będzie ściśle określony i z rozsprzedaży odznak przypadnie w $^1/_3$ części Biuru opieki wojennej w celach „o c h r o n y d z i e c k a“, a w $^2/_3$ częściach na bezpośrednie cele „Czerwonego Krzyża“.

Potrzebne wskazówki co do urządzenia i przeprowadzenia tego „Tygodnia Czerwonego Krzyża“ wydało c. k. Ministerstwo spraw wewnętrz-

nych rekryptem z 15. marca 1916 l. 4986 wszystkim Władzom administracyjnym za pośrednictwem krajowych władz politycznych.

Według tych wskazówek praca przygotowawcza całej akcyi przypadnie w udziale i tym razem głównie istniejącym już komitetom miejscowym, zawiązanym z okazyi zeszłorocznej patryotycznej zbiórki metali, wełny i kauczuku; by jednak to doniosłe dzieło dobroczynne wydało jak najlepsze rezultaty, konieczny jest bezwarunkowo żywy i ofiarny współudział wszystkich sfer szkolnych, tak nauczycieli jak i młodzieży szkolnej. Zadaniem nauczycielstwa będzie praca w komitetach lokalnych, nieustanne pouczanie w szkole o szczytnem i pięknem zadaniu „Czerwonego Krzyża" i jego nadzwyczajnej działalności w obecnej wojnie, wpływanie przez dzieci na rodziców, a w końcu bezpośredni nadzór młodzieży podczas kwesty publicznej.

Dojrzalsza młodzież szkolna szkół wszelkiej kategoryi (szkoły ludowe, wydziałowe, średnie, seminarya nauczycielskie, przemysłowe, handlowe) miałaby według ułożonego już programu — w dniu 1. maja 1916, jako w przededniu rocznicy sławnego przełamania przez nasze bohaterskie wojska frontu nieprzyjacielskiego pod Gorlicami — rozdawać po mieszkaniach odezwy „Czerwonego Krzyża", z końcem tygodnia zaś, to jest w sobotę 6. maja, zebrać zgłoszenia nowych członków i w obu tych dniach zbierać do puszek dobrowolne datki pieniężne, oraz sprzedawać odznaki „Czerwonego Krzyża".

Wskutek przytoczonego na wstępie rozporządzenia c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty z dnia 17. marca 1916 l. 7272, zawiadamia c. k. Rada szkolna krajowa wszystkie Rady szkolne okręgowe, Dyrekcye i Zarządy szkół o tej patryotycznej akcyi, celem wydania potrzebnych zarządzeń na miejscu a zarazem wzywa wszystkich członków gron nauczycielskich, by popierali t r w a l e i w s z e l k i e m i s i ł a m i to dzieło, oraz by wzięli udział jak najliczniej w tem przedsięwzięciu i swą szczerą pracą i przykładem, a w ścisłej łączności z miejscowymi komitetami, przyczynili się do osiągnięcia jak najpiękniejszych wyników.

Nauczyciele winni nadto pouczać młodzież szkolną o celu i sposobie przeprowadzenia zbiórki i wezwać ją do zainteresowania sprawą tą także swych rodzin i znajomych. Podobnie jak podczas poprzednich zbiórek należy wysyłać młodzież szkolną tylko grupami po dwóch lub po trzech i pod nadzorem osób dorosłych; gdzie jest więcej szkół, będzie każda szkoła zbierała zgłoszenia i składki w swoim okręgu, a Dyrekcye i Zarządy szkół porozdzielają między poszczególne klasy ulice względnie dzielnice gminy, przydzielając każdej grupie pewną ilość domów.

Nastąpić to ma wszędzie w porozumieniu z miejscowym komitetem.

W szczególności należy w łączności z organami sanitarnymi w sposób sumienny dbać o to, aby młodzież szkolna nie wchodziła do domów i wogóle miejsc podejrzanych pod względem zdrowotnym, by wykluczyć przez to nawet możliwość narażenia zdrowia. Tak samo nie należy przeznaczać do zbiórki dzieci, których rodzice na to nie zezwolą.

Wszyscy zbierający będą obowiązani kierować się przy tej akcyi w stosunku do publiczności jak największą uprzejmością.

W akcyi tej może wziąć udział także młodzież żeńska zwłaszcza starsza, jednak osobno i z zastrzeżeniem, aby tak w obchodzeniu domów jak i w zbiórce po ulicach znajdowała się stale pod opieką nauczycielek lub pań z komitetu miejscowego względnie z grona ich rodzin.

Dla umożliwienia młodzieży szkolnej oraz nauczycielstwu wzięcia bezpośredniego udziału w zbiórce, postanowiło c. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty przeznaczyć dwa dni w tym „Tygodniu Czerwonego Krzyża“, a mianowicie poniedziałek 1. maja i sobotę 6. maja, jako wolne od nauki szkolnej. W pierwszym dniu poroznosi młodzież odezwy po mieszkaniach, drugiego dnia zbierze wypełnione zgłoszenia na członków Stowarzyszenia.

Bliższe szczegóły tej zbiórki podaje odezwa „Czerwonego Krzyża“ i Instrukcya dla komitetów miejscowych.

Potrzebną ilość instrukcyi, plakatów i odezw otrzymają komitety miejscowe bezpłatnie z drukarni państwowej (K. k. Staatsdruckerei) w Wiedniu za pośrednictwem c. k. Starostw. Na odwrotnej stronie każdej odezwy znajduje się formularz do zgłaszania na członków Stowarzyszenia „Czerwonego Krzyża“. C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych udzieliło przytoczonym reskryptem zezwolenia na kwestę publiczną na rzecz „Czerwonego Krzyża“ od domu do domu i po ulicach w niedzielę 30. kwietnia, poniedziałek 1. maja, sobotę 6. maja i ewentualnie także w niedzielę 7. maja b. r.

Ze względu na bliski termin „Tygodnia“ należy wydać wszystkie zarządzenia i ukończyć prace przygotowawcze z największym pośpiechem.

C. k. Rada szkolna krajowa opierając się na dotychczasowych doświadczeniach, które zebrała przy sposobności współdziałania szkoły przy podobnych dziełach miłości ojczyzny i dobroczynnych, wyraża oczekiwanie, że tak nauczyciele jak i młodzież szkolna przyczynią się do pomyślnego wyniku tego patryotycznego dzieła.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

W Białej, dnia 27. marca 1916.

W zastępstwie

*Okęcki.*



---

L. 2597/III.

## Okólnik

**c. k. Rady szkolnej krajowej do c. k. Rad szkolnych okręgowych, Dyrekcyi i Zarządów szkół ludowych pospolitych i wydziałowych w sprawie robót wiosennych w polu w roku 1916.**

Niekorzystne stosunki atmosferyczne w jesieni roku 1915 uniemożliwiły w wielu okolicach kraju uprawę roli w tym stopniu jak po inne lata. Wskutek tego z wiosną bieżącego roku pozostaje do pokonania dla rolnika o wiele większe zadanie niż w normalnych latach w porze wiosennej, a niestety brak do niej rąk, zatrudnionych obroną państwa.

Ponieważ uprawa roli w możliwie najszerszych rozmiarach jest w czasie obecnym pierwszorzędnej doniosłości, przeto na mocy reskryptu J. E. Pana Ministra Wyznań i Oświaty z dnia 10. marca 1916 l. 6158 upoważnia się Zarządy szkół i Rady szkolne miejscowe do czynienia wszelkich potrzebnych i możliwych ustępstw co do frekwencyi szkolnej w czasie najpilniejszych robót polnych, o ile młodzież szkolna do ich wykonania jest fizycznie zdolną, sposobną i rzeczywiście je wykona. W razie konieczności można nawet naukę dla dzieci starszych na czas nieodpartej konieczności zupełnie zawiesić, stosując się przy tem do wskazówek § 56. Regulaminu szkolnego.

Szczegółowe zarządzenia, przystosowane do rozlicznych potrzeb miejscowych, wydadzą Rady szkolne okręgowe mając na oku z jednej strony dobro młodzieży szkolnej, z drugiej bezwarunkową konieczność uprawy ziemi. C. k. Rada szkolna krajowa spodziewa się, że nauczycielstwo z całą gotowością zajmie się organizacyą pracy rolnej przy pomocy młodzieży szkolnej, pouczy ludność wiejską o potrzebie największych wysiłków, aby ziemię uprawić i służyć jej będzie wszelką możliwą radą i pomocą.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

W Białej, dnia 26. marca 1916.

W zastępstwie
*Okęcki.*

---

L. 122/III.

## Okólnik

**c. k. Rady szkolnej krajowej do wszystkich c. k. Rad szkolnych okręgowych, Dyrekcyi i Zarządów szkół ludowych pospolitych i wydziałowych w sprawie zbierania pokrzywy dla celów armii.**

C. i k. Ministerstwo wojny w porozumieniu z c. k. Ministerstwem Obrony krajowej i król. węg. Ministerstwem Obrony krajowej wdrożyło akcyę celem zbierania pokrzywy do wyrobu włókien na przędzę. W myśl odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 19. grudnia 1915 l. 166.122/XVI a,

poleca się Zarządom szkół, aby zachęcały młodzież szkolną do zbierania pokrzyw w interesie armii i by zajęły się odbiorem wysuszonych pokrzyw i wysyłką ich do właściwych Komend wojskowych. Za 100 kg. łodyg pokrzywy płacić będzie c. i k. Ministerstwo wojny po 1 K.

W celu należytego przeprowadzenia akcyi dołącza się następujące pouczenie.

Pokrzywy rosną: 1. w pobliżu gnojowisk. 2. przy płotach po wsiach. 3. na brzegach i w zagłębieniach rzek, 4. na krajach lasów i na wyrębach, 5. po niwach, 6. wszędzie, gdzie leżą większe ilości odpadków, na rumowiskach i t. p.

Rodzaje pokrzyw: Są dwa rodzaje pokrzyw: jedno i dwuroczne. Dwuroczne wyrastają na cienistych i wilgotnych miejscach i bywają wyższe niż człowiek. jednoroczne zaś nie są wyższe niż $1/_2$ m. Poszukiwaną jest pokrzywa dwuroczna. szczególnie o wysokości człowieka i wyższa ale i jednoroczne oraz nie wyrosłe pokrzywy dwuroczne nadają się do użytku.

Parzenie pokrzywy: Włoski pokrzywy wywołują pryszcze. do czego się jednak skóra ludzka łatwo przyzwyczaja, a zresztą stare rękawiczki albo owinięcie ręki suknem dają przeciw temu dostateczną ochronę.

Czas zbioru: Pokrzywy można zbierać nietylko w lecie lecz i w późnej jesieni. Nawet pokrzywy wystające z śniegu i zmarznięte nadają się jeszcze do wyrobu włókna jeżeli się nie powaliły. Natomiast niema pokrzywa wartości jeśli wskutek mrozu lub gnicia złamie się, powali i leży na ziemi z innemi gnijącemi roślinami. Takie nieużyteczne pokrzywy poznaje się po tem, że kora z nich da się zdjąć paznokciem a nawet palcem i że dadzą się w palcach rozgnieść.

Cel i sposób zbierania pokrzyw: W korze łodygi pokrzywy znajdują się długie włókna podobne do włókien lnu. które można zużytkować. Im dłuższa łodyga. tem ma więcej takich włókien, a im jest smuklejsza i mniej ma gałązek, tem łatwiej wyrobić z niej włókno. Trzeba zatem wycinać pokrzywy jak najniżej.

Ponieważ dzika pokrzywa jest rośliną pożyteczną, nie należy jej wyrywać z ziemi. aby nie niszczyć korzeni, które ciągle na nowo odradzają, Pokrzywy trzeba żąć a nie wyrywać. Odcinanie czubków jest zbyteczne.

Narzędzia do żęcia pokrzyw: 1. scyzoryk, 2. sierpy, które się przedewszystkiem do tego nadają, 3. kosy. których jednak tam tylko można używać. gdzie pokrzywy rosną na polach.

Obrywanie liści pokrzyw: Ponieważ włókna są w korze łodygi, więc liście są niepotrzebne i tylko nieużytecznym ciężarem. nato-

miast można je użyć jako dobrej karmy dla bydła. Po ścięciu trzeba zatem pokrzywy obrać z liści przyczem nie ma obawy oparzenia, gdyż skoro pokrzywy po ścięciu nieco zwiędną, parzące włoski opadają i tracą zdolność parzenia.

Przechowywanie nasienia: Nasiona odpadające przy obieraniu z liści, czarne, wielkości główki szpilki, suszy się na powietrzu i zachowuje po wysuszeniu do użycia do zasiewu w razie potrzeby.

Suszenie łodyg pokrzywy: Świeże pokrzywy złożone w większych ilościach, zaparzają się w 2 do 3 dniach, przyczem włókno niszczeje i zupełnie traci wartość. Także dłuższe leżenie w wilgoci szkodzi włóknom. Należy zatem unikać składania w stosach większych ilości świeżych pokrzyw i pozostawiania tychże na wilgoci. Obrane z liści łodygi pokrzyw należy suszyć w cegielniach, w których wyrób cegieł zastanowiono, w pustych szopach, na przewiewnych strychach albo w suszarniach pod dachem. W takich miejscach schną pokrzywy bez względu na stan powietrza w 7 do 10 dniach i są zdolne do wysyłki. W lecie rozściela się pokrzywy na ściernisku, łące lub jakiem innem miejscu i postępuje się z nimi tak jak z sianem.

Składanie zapasów pokrzywy: Wysuszone łodygi pokrzywy, o ile natychmiastowa ich wysyłka nie jest możliwą, należy przechowywać w przewiewnych, suchych, niezadusznych miejscach.

Ponieważ wysuszone łodygi nie gniją, mogą być składane w takich miejscach w wielkich ilościach.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

W Białej, dnia 1. kwietnia 1916.

W zastępstwie

*Czerny.*

---

L. 2405/III.

# O k ó l n i k

**c. k. Rady szkolnej krajowej do wszystkich Dyrekcyi i Zarządów szkół ludowych, średnich i handlowych oraz seminaryów nauczycielskich w kraju, tak publicznych jak i prywatnych, w sprawie oszczędzania zapasów mąki i chleba.**

Gdy w ubiegłym roku wyłoniła się troska, czy przy istniejących zapasach zboża mogą okazać się trudności w wyżywieniu ludności państwa aż do czasu nowych żniw, wydały władze dla unicestwienia zamiaru naszych nieprzyjaciół wygłodzenia nas, szereg zarządzeń, które wszystkie warstwy ludności poparły stwierdzonym zmysłem oszczędnościowym w sposób godny zaznaczenia i podziękowania.

Szczególniejszą zasługę około rozbudzenia i podtrzymania tego zmysłu zdobyło duchowieństwo i nauczycielstwo, które w sposób przekonywujący zwracało zawsze uwagę ludności względnie młodzieży szkolnej nietylko na konieczność prowadzenia oszczędnego gospodarstwa istniejącymi zapasami mąki i chleba, ale także na niebezpieczeństwo ich marnowania.

Podobne postępowanie zaleca się według reskryptu c. k. Ministerstwa Wyznań i Oświaty z dnia 3. marca 1916 l. 6657 także i w roku bieżącym. Należy więc przykładać szczególniejszą wagę do pouczenia ludności i młodzieży szkolnej, że każda jednostka powinna zadowolnić się wyznaczoną przez władzę ilością chleba i mąki i nie uważać jej jako minimalnego wymiaru, który musi spożytkować, lecz usiłować wedle możności obniżyć swoje zapotrzebowanie, a ujmując sobie część, zaoszczędzić resztę na rzecz dobra ogólnego.

Jak najszersze rozpowszechnienie tych uwag leży w interesie sprawy, gdyż tylko współdziałanie całej ludności może doprowadzić do zamierzonego celu, a obowiązek starania się o osiągnięcie takiego skutku spada także na grona nauczycielskie, które winne zająć się tą doniosłą sprawą osobiście i z całą gorliwością.

Nauczycielstwo naszego kraju, działając w tym duchu tak w kole ludności, wśród której żyje i wśród młodzieży szkolnej powierzonej jego pieczy, przyczyni się skutecznie do tego, że niegodny plan wygłodzenia nas przez wroga zawiedzie w zupełności.

C. k. Rada szkolna krajowa wzywa więc nauczycieli i nauczycielki szkół wszelkiej kategoryi w kraju, by mając na względzie dobro tak państwa jak i ludności, działali przy każdej sposobności po myśli tych uwag i pouczali młodzież o potrzebie oszczędnego obchodzenia się ze środkami żywności, a zarazem wyraża nadzieję, że godnie odpowiedzą zadaniu jakie wkłada na nich interes ogólny: obrona przed wspólnym nieprzyjacielem i temsamem przyczynią się także do zwycięskiego zakończenia tej światowej walki.

Z c. k. Rady szkolnej krajowej.

W Białej, dnia 9. kwietnia 1916.

W zastępstwie
*Czerny.*

---

## Wiadomości osobiste.

JE. Pan Minister robót publicznych przyznał Leonardowi Freudensonowi, rzeczywistemu nauczycielowi w IX. klasie rangi c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie, z okazyi zatwierdzenia go w zawodzie nauczycielskim, tytuł profesora.

C. k. Rada szkolna krajowa zatwierdziła w zawodzie nauczycielskim, nadając im tytuł c. k. profesora, rzeczywistych nauczycieli: dr. Bartłomieja Gofrona w gimnazyum w Bochni i Teodora Korostila w gimnazyum z ruskim językiem wykładowym w Przemyślu.

C. k. Rada szkolna krajowa zamianowała zastępcami nauczycieli w szkołach średnich:

ks. Łucyana Tokarskiego w gimnazyum w Stryju; Maryana Goliasa w gimnazyum III. we Lwowie; Tadeusza Semelkę w gimnazyum w Wadowicach; dr. Stefana Glixellego w II. szkole realnej we Lwowie.

Zmarli:

Jan Tralka dyrektor c. k. gimnazyum w Stryju, zmarł dnia 3. kwietnia 1916 w 59. roku życia a w 30. roku służby;

Stefan Zaleski nauczyciel szkoły ćwiczeń c. k. seminaryum nauczycielskiego męskiego w Krakowie, zmarł dnia 2. kwietnia 1916 w 56. roku życia;

Leon Baczak stały nauczyciel w Straconce w okręgu bialskim zmarł dnia 16. grudnia 1914 roku;

Wacław Durakta stały nauczyciel w Sierszy w okręgu chrzanowskim zmarł w listopadzie 1914 roku;

Bronisław Frank tymczasowy nauczyciel w Zbarażu zmarł dnia 23. listopada 1914 roku;

Józef Jędryjas tymczasowy nauczyciel w Jagiele w okręgu przeworskim zmarł dnia 15. maja 1915 roku;

Tymoteusz Kinasiewicz tymczasowy nauczyciel w Wierzbowie w okręgu podhajeckim zmarł dnia 2. stycznia 1916 w 25. roku życia a w 5. roku służby;

Jan Kochanek tymczasowy nauczyciel kierujący 2-klasowej szkoły w Przegini duchownej w okręgu krakowskim zamiejskim zmarł w listopadzie 1914 roku;

Jadwiga Przesmycka stała nauczycielka szkoły wydziałowej żeńskiej w Gorlicach zmarła 4. marca 1916 w 55. roku życia a w 26. roku służby;

Józefa Wiżniurowa tymczasowa nauczycielka 1-klasowej szkoły w Strupkowie w okręgu tłumackim zmarła dnia 29. marca 1916.

## Organizacya szkół.

J. E. Pan Minister Wyznań i Oświaty reskryptem z dnia 18. marca 1916 l. 38.393/1915 nadał 1-klasowej prywatnej szkole ludowej ewangelickiej w Unterwalden w okręgu przemyślańskim w myśl § 72. państwowej ustawy szkolnej z 14. maja 1869 Dz. p. p. Nr. 62 prawo publiczności oraz prawo wydawania własnym uczniom świadectw mających ważność publiczną.

## Ogłoszenie.

Czwarty zeszyt III. rocznika „Czasopisma pedagogicznego“ wyjdzie z pod prasy w drugiej połowie kwietnia b. r. i będzie rozesłany, podobnie jak „Dziennik Urzędowy“, Radom szkolnym okręgowym, które doręczą to czasopismo wszystkim szkołom i zakładom naukowym znajdującym się w każdym okręgu.

Reklamacye należy przeto wnosić wprost do właściwej Rady szkolnej okręgowej.

**Nakładem funduszu szkolnego krajowego.**

Z drukarni Władysława Łozińskiego we Lwowie, pod zarządem J. Niedopada.